

Planter, Økonomi og ledelse

Fordele og ulemper ved tidlig såning af vinterbyg

Såning af vinterbyg senest 7. september er et alternativ til pligtige, husdyr- og målrettede efterafgrøder. Generelt anbefales tidlig såning af vinterbyg ikke, fordi risikoen er for stor. Læs mere om overvejelser ved tidlig såning af vinterbyg her.

Manual Opdateret 19. juli 2022

Tidlig såning af vinterbyg, dvs. senest 7. september, kan erstatte efterafgrøder. Se her, hvad du skal være opmærksom på, hvis du overvejer at så vinterbyggen tidligt.

Fakta og forventninger til tidlig såning af vinterbyg

Dyrkningsrelateret fokus

- Såning før 7. september kan generelt ikke anbefales. Såning midt i september giver normalt større udbytte. Hvis der alligevel sås tidligt, er det vigtigt at tilpasse udsædsmængden til såtidspunktet så afgrøden ikke udvikler sig alt for kraftigt i løbet af efteråret
- Tidlig såning bør aldrig ske, hvor agerrævehale, rajgræs eller væselhale er et problem, samt hvor der generelt er meget græsukrudt. Der er få midler mod græsukrudt i vinterbyg
- Det forventes, at tidlig såning vil give en større variation i udbytterne mellem årene, da dyrkningen bliver mere følsom for udvintring, lejesæd, ukrudt, sygdomme og skadedyr
- Risikoen for manganmangel øges ved tidlig såning
- Havrerødsot vil optræde hyppigere, og risikoen er størst i milde områder og kystområderne. Vær opmærksom på bekæmpelsesbehovet om efteråret.

Hvor tidligt kan sås?

- Vinterbyg er den af vintersædsarterne, der egner sig dårligst til tidlig såning. Såning 1. september giver lavere udbytte end såning midt i september. Såning før 7. september kan generelt ikke anbefales. Er det muligt, anbefales det at vælge vinterhvede eller vinterrug til den tidlige såning i stedet for vinterbyg.

Overholdelse af regler og optimering af kvælstofkvote og økonomi

- 2 ha vinterbyg sået senest 7. september og indberettet i Tast selv-service senest 10. september erstatter 1 ha efterafgrøder (pligtige, husdyr og målrettede efterafgrøder).
- Vær opmærksom på, at alle ændringer i målrettede efterafgrøder og alternativer skal indberettes ved genindsendelse af fællesskemaet senest 10. september, og at ændringer alene kan ske på marker indenfor samme ID15-område. Ændring i pligtige/husdyrefterafgrøder skal indberettes i skemaet gødningskvote og efterafgrøder (GKEA).
- Så efterafgrøder i alle marker, hvor der skal være vårsæd næste år. Så så meget vinterhvede og vinterrug som muligt senest 7. september, men vent med vinterbyggen.
- For de fleste landmænd vil de økonomiske konsekvenser i valget af tidligt sået vinterbyg i stedet for etablering af efterafgrøder og efterfølgende vårbyg være neutrale eller negative.
- Vær opmærksom på, om efterafgrøder i efteråret 2022 skal indgå i opfyldelsen af miljøfokusarealer.
- Hvis der er lige så god økonomi i vårsæd som vintersæd på arealet – så vælg en vis andel vårsæd.

Fold alle ind

Hvordan skal reglerne om tidlig såning af vinterbyg bruges i praksis?

De generelle fordele og ulemper ved tidlig såning af vintersæd er beskrevet i "[Fordele og ulemper ved tidlig såning af vinterhvede](#)".

Tidlig såning af vinterbyg er ud fra en udbyttømæssig betragtning ikke så interessant og må generelt frarådes.

Økonomi

Der skal høstes et lidt højere udbytte i vinterbyg end i vårbyg for at give samme dækningsbidrag efter arbejde og maskiner som vårbyg inkl. etablering af efterafgrøder, når det forudsættes, at afgrøderne afregnes til samme pris.

Landsforsøgene de seneste ti år viser en udbyttefordel til vinterbyg i størrelsesordenen 8–10 hkg pr. ha i gennemsnit, men varierende fra 0 til 15 hkg pr. ha mellem årene. Derfor vil økonomien i vinterbyg sået til normal tid typisk matche eller være lidt bedre end økonomien i vårbyg plus efterafgrøde.

Udbyttet i tidligt sået vinterbyg kan forventes at være lavere end udbyttet ved normalt såtidspunkt. Derfor er økonomien i en tidlig sået vinterbyg i forhold til vårbyg med efterafgrøde tvivlsom.

De nyeste såtidforsøg i vinterbyg ligger dog 10 år tilbage. Der mangler derfor forsøgsresultater med såtider i nye vinterbygssorter. Der blev gennemført to forsøg i tørkeåret 2018, men resultaterne er usikre. Der er i 2016 og 2017 udført sortsforsøg med tidlig såning, og de viser at der kan opnås et højt udbytte med en lav udsædsmængde, især med hybridsorter. Sorterne har dog i de fleste tilfælde givet et endnu højere udbytte ved normal såtid på de samme lokaliteter i de alm. sortsforsøg. Har man gode erfaringer med tidlig såning af moderne vinterbygssorter, ingen problemer med græsukrudt og kan man styre efterårsvæksten og angreb af bladlus, kan tidlig sået vinterbyg være et økonomisk alternativ til vårbyg plus efterafgrøde.

Sortsvalg

Vinterbyg er den vintersædsart, som er mest følsom i en hård vinter. Vinterbyg vokser kraftigt vegetativt og har et lavt behov for vernalisering. Derfor er der en betydelig risiko for, at afgrøden vokser meget kraftigt til i efteråret, når den sås tidligt.

Et fremskredent vækststadium ved indgangen til vinteren øger risikoen for udvintring betydeligt. Ydermere fremmer en kraftigt udviklet afgrøde, risikoen for manganmangel og angreb af svampesygdommene trådkølle og sneskimmel, hvilket igen øger risikoen for udvintring. Dette er årsagen til, at vinterbyg er den afgrøde med det snævreste såvindue fra omkring en uge ind i september til den 25. september, med det optimale tidspunkt midt i september.

Vinterhvede og vinterrug er således bedre egnede til tidlig såning end vinterbyg, dels pga. den større robusthed, dels pga. muligheden for et merudbytte ved tidlig såning.

Vinterbyg bør ikke sås meget tidligt (før 1/9). Vælges det at så vinterbyg tidligt (1/9 – 7/9) er det særligt vigtigt at vælge robuste sorter, der udvikler sig langsomt i efteråret og har en god overvintringsevne og tolerance overfor manganmangel. Viden om disse egenskaber er dog mangelfuld. Det anbefales derfor, at man vælger sorter, der har været på markedet i en årrække, og som dermed har bevist deres robusthed.

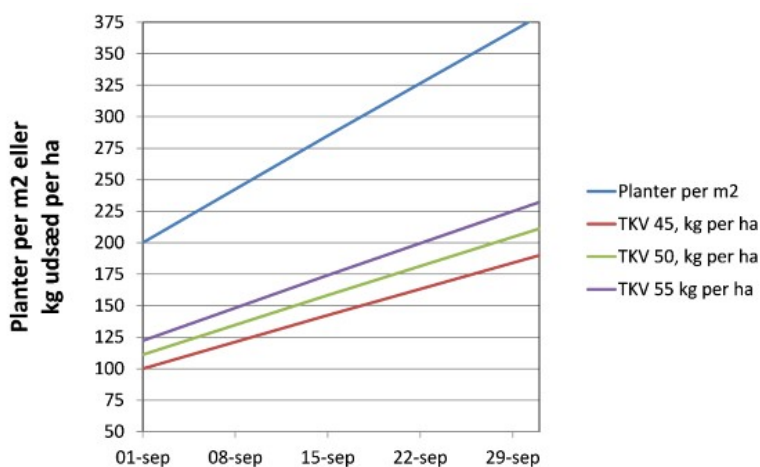
Udsædsmængde

Det anbefalede plantetal i vinterbyg ved såning midt i september er 275 – 300 planter pr. m², når de etableres i et optimalt såbed.

Ved tidlig såning er der en betydelig risiko for, at plantebestanden bliver for tæt, og planterne presser hinanden opad, hvilket øger risikoen for udvintring og lejesæd i afgrøden det følgende år. En tidlig sået plantebestand af passende tæthed fremmer derimod buskningen og udviklingen af en krybende vækst, som giver planterne bedre forudsætninger for at klare sig gennem vinteren.

Figur 1 viser de anbefalede udsædsmængder i forhold til såtidspunktet. Udsædsmængderne gælder en gennemsnitlig dansk lokalitet. På kolde lokaliteter og i Nordjylland og Nordvestjylland skal udsædsmængden hæves, hvorimod udsædsmængden kan nedsættes på varmere lokaliteter og i det sydlige Danmark.

Der markedsføres fem hybridsorter til sæson 2022-23; SY Galileoo, SY Dakoota, SY Kingston, Jettoo og Toreroo. Den optimale udsædsmængde af hybridsorterne er væsentlig lavere på grund af deres høje pris. Producenten anbefaler at nedsætte plantetallet ved tidlig såning til 130 – 160 planter pr. m².

Figur 1. Anbefalede plantetal, samt udsædsmængder ved tusindkornsvægte på henholdsvis 45, 50 og 55 og en markspiring på 90 pct. ved såning mellem den 1. september og den 1. oktober.

Gradueret såmængde

Ved tidlig såning er det oplagt at graduere udsædsmængden efter forskelle i vækstmuligheder indenfor marken. Der kan være behov for at så mere på bakketoppe med dårlig fremspiring, og mindre i fugtige lavninger med kraftig plantevækst. Kort til graduering kan udarbejdes i programmet CropManager.

Lejesæd

Tidlig såning fremmer risikoen for lejesæd, og derfor er det vigtigt, at plantetallet tilpasses såtidspunktet. Tyske erfaringer viser, at det ikke er rentabelt at vækstregulere i efteråret. I foråret ved begyndende vækst tages der til stilling til behovet for vækstregulering. Sorter med stor tendens

til lejesæd bør ikke sås tidligt.

Ukrudtsbekæmpelse

I vinterbyg er der færre muligheder for at bekæmpe græsukrudt end i de øvrige vintersædsafgrøder. Tidlig såning af vinterbyg må derfor kraftigt frarådes på arealer, hvor agerrævehale, rajgræs og væselhale er et problem, samt hvor der generelt er meget græsukrudt.

Det er også vigtigt at være opmærksom på, at tidlig såning af hybridsorter med meget lav udsædsmængde giver mere plads til ukrudtet. Til gengæld har hybridsorterne en god konkurrenceevne, hvilket tæller modsat vej. I hvede er det i talrige forsøg vist, at såtid har større betydning for forekomsten af ukrudt end sorternes konkurrenceevne. Det må formodes, at det samme er gældende for vinterbyghybriderne.

Læs mere om ukrudtsbekæmpelse ved tidlig såning i "[Fordele og ulemper ved tidlig såning i vinterhvede](#)".

Se forslag til løsninger i "[Ukrudtsbekæmpelse i vinterbyg om efteråret](#)". Ved tidlig såning bør der vælges doseringer i den høje ende af de angivne doser.

I efteråret er muligt at anvende blandingsproduktet **Mateno Duo**, der består af DFF og Fenix. Midlet har god effekt på enårig rapgræs. Midlet har også god effekt på kamille, storkenæb, kornblomst og spildraps. I vinterbyg må maksimalt anvendes 0,35 l pr ha. I hybridvinterbyg anbefales først behandling fra st. 10 pga. den overlige sådybde. Mateno Duo må ikke blandes med Boxer.

I mange vinterbygmarker kan en løsning med DFF i st. 08-10 efterfulgt af Boxer 10-14 dage senere være en god og billig løsning. Mateno Duo kan være en løsning i marker med stor mængde storke/hejrenæb, kornblomst eller spildraps. I disse marker kan der anvendes 0,35 l Mateno Duo i st. 10 efterfulgt ca. 10-14 dage senere med 0,75-2 l Boxer afhængig af græsukrudsarter i marken. Ved anvendelse af Mateno Duo undgås også at anvende Boxer tidligt i ofte varmt vejr. Boxer anbefales ikke anvendt i første halvdel af september pga. risiko for afdrift og fordampning.

Sygdomme og skadedyr

Flere skadegørere fremmes af tidlig såning. Den vigtigste er havrerødsot, som kan være skyld i store tab.

Havrerødsot

Tidlig såning fremmer angreb af havrerødsot. For hver uges udsættelse af såtiden ses op til en halvering af angrebene. Generelt ses de kraftigste angreb ved såning før cirka 10.-15. september. Årsagen er, at bladlusene om efteråret søger attraktive værtsplanter. Derfor er de tidligst fremspirede marker mest udsatte. Derudover har bladlusene længere tid til at overføre virusset i tidligt såede marker, før kulde sætter en stopper for deres aktivitet.

Forekomsten af bladlus kan hvert efterår følges i [planteavlskonsulenternes registreringsnet](#). Der bliver angreb af bladlus i tidligt såede marker bedømt i de mest milde områder af landet.

Ved angreb af bladlus i efteråret i tidligt såede marker viser forsøg og erfaringer, at der kan opnås en tilfredsstillende bekæmpelse ved 1-2 velplacerede sprøjtninger med skadedyrsmidler. Der findes en klimamodel, der kan inddrages til hjælp til at fastlægge bekæmpelsestidspunktet, hvis der bliver bekæmpelsesbehov. Graddageberegneren findes på Landbrugsinfo.

Se nærmere om modellen og om havrerødsot i "[Forebyggelse af havrerødsot i vintersæd](#)".

Billede 1. Haverødsot i vinterbyg. De angrebne planter er gule og udviser dværgvækst.

Billede 2. Haverødsot i vinterbyg i foråret 2015. Kun højre del af vinterbygmarken og forageren blev sprøjtet mod bladlus i efteråret.

Sneskimmel

Sneskimmel er kun relativt sjældent et problem, men fremmes af tidlig såning, fordi kraftig plantevækst og snelag fremmer svampen. Sneskimmel optræder ofte i markanten, hvor der på grund af læforhold ligger sne i en længere periode i vinteren.

Folicur Xpert har en mindre anvendelse mod sneskimmel, men vær opmærksom på, at efterårsanvendelse tæller hårdt i triazolreglerne. Folicur xpert er forbudt pr. 31. december 2022. De nygodkendte triazoler må ikke anvendes om efteråret. Se nærmere om de gamle triazolregler i [Restriktioner i brugen af triazol-svampemidler](#)

Randbehandling er i mange tilfælde tilstrækkelig, og herved kan triazolreglerne lettere overholdes ved svampesprøjtning i foråret.

Trådkølle

Vinterbyg kan blive angrebet af trådkølle, som ses med års mellemrum. Angreb kan forekomme i kraftigt udviklede marker med forfrugt vinterbyg eller kun et vinterbygfrigt år. Behandling mod sneskimmel har også effekt mod trådkølle.

Bladsvampe

Bladpletsvampe og bygrust bliver fremmet af tidlig såning, mens meldug fremmes af sen såning. Forsøg med bekæmpelse af bladsvampe om efteråret har oftest ikke været rentabel. Der er ikke midler på markedet, som er godkendt til bekæmpelse af bladsvampe om efteråret.

Overfladeafstrømning

Tidlig såning mindsker risikoen for overfladeafstrømning i efteråret, sammenlignet med senere såning. Jo længere tid jorden er plantetækket, jo mindre vil risikoen for overfladeafstrømning være.

Tidspunktet for hvornår, der opnås et veletableret og tæt plantetække, fremrykkes ved tidlig såning, og plantetækket virker som en bremse på transporten af vand og jord i marken efter nedbør.

Emneord

[Afdrift](#)[Afgrodeetablering](#)[Dækningsbidrag](#)[+9](#)

Publiceret: 27. august 2018

Opdateret: 19. juli 2022

Vil du vide mere?

Leif Hagelskjær

Landskonsulent, Afdelingsleder

SEGES

leif@seges.dk

+45 2961 5002

Leif Knudsen

Chefkonsulent, Gødskning

SEGES

lek@seges.dk

+45 2028 2583

Poul Henning Petersen

Landskonsulent, Planteværn

SEGES

php@seges.dk

+45 2010 2297

Ghita Cordsen Nielsen

Landskonsulent, Planteværn

SEGES

gcn@seges.dk

+45 2028 2695

Michael Højholdt

Afdelingsleder

SEGES

mih@seges.dk

+45 2171 7781

Susi Lyngholm

Konsulent

SEGES

sil@seges.dk

+45 2383 5520

Carsten Fabricius

Landskonsulent, Afdelingsleder

SEGES

cars@seges.dk

+45 2924 5175

Marian Damsgaard Thorsted

Specialkonsulent, Planteværn

SEGES

mdt@seges.dk

+45 2475 7914

Jens Erik Jensen

Landskonsulent, Planteværn

SEGES

jnj@seges.dk

+45 2171 7706

Støttet af

Promilleafgiftsfonden for landbrug

SEGES Innovation P/S

Tlf. 8740 5000

Agro Food Park 15

Fax. 8740 5010

8200 Aarhus N

Email info@seges.dk

